

“การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา: กรณีศึกษาปัญหาสัญญาสินเชื่อรถยนต์ในจังหวัดเชียงใหม่”

(The consumer protection in term of contract: case study in problems of car financing contract in Chiang Mai)

โดย นายอุดม งามเมืองสกุล

วันที่ 14 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554

ปัจจุบันธุรกิจให้บริการสินเชื่อที่ใช้รถยนต์เป็นหลักประกันได้ขยายตัวและส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคเป็นวงกว้าง โดยรูปแบบการให้สินเชื่อดังกล่าวมักเรียกกันทั่วไปว่า “การรับจัดไฟแนนซ์” หรือ “สินเชื่อรถแลกเงิน” ซึ่งปรากฏข้อร้องเรียนจากผู้บริโภคในหลายกรณี แต่พบว่ากลไกการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบจากสัญญาดังกล่าวยังขาดความชัดเจน เพราะมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับลักษณะที่แท้จริงของสัญญาที่ผู้ประกอบการนำมาใช้และผลทางกฎหมายของสัญญาดังกล่าว ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาใน 3 ประเด็น คือ (1) ศึกษาถึงลักษณะของสัญญาในธุรกิจการให้สินเชื่อโดยมีรถยนต์เป็นหลักประกัน (2) ศึกษาวิเคราะห์ข้อสัญญาและผลกระทบของข้อสัญญาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการรับจัดไฟแนนซ์เปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค และ (3) ศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบของสัญญาที่เหมาะสมและสร้างความเป็นธรรมให้ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการให้บริการสินเชื่อที่ผู้ขอสินเชื่อจะต้องทำสัญญาดำเนินการที่ผู้ประกอบการได้จัดเตรียมไว้ซึ่งเรียกว่า “สัญญาสำเร็จรูป” ซึ่งผู้ประกอบการจะจัดเตรียมสัญญาไว้ในหลายรูปแบบ เช่น ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์โดยให้เจ้าของรถผู้ขอสินเชื่อทำการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยไม่ระบุชื่อผู้รับโอนที่เรียกว่า “โอนลอย” และผู้ขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อรถคันดังกล่าวกลับมาเป็นของผู้ขอสินเชื่อตามจำนวนวงเงินสินเชื่อที่ประเมินจากราคารถยนต์ อีกรูปแบบหนึ่งคือ ทำสัญญากู้ยืมในวงเงินสินเชื่อที่ประเมินจากราคารถยนต์ที่นำมาเป็นหลักประกันและทำข้อตกลงให้ผู้ขอสินเชื่อส่งมอบสมุดทะเบียนคู่มือรถและส่งมอบเอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้ในการโอนทะเบียนรถยนต์ไว้ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยมีข้อตกลงให้โอนกรรมสิทธิ์เป็นของผู้ให้สินเชื่อหรือให้แก่บุคคลอื่นได้ในกรณีที่ผู้ขอสินเชื่อผิดนัดชำระหนี้

ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคพบว่า ผู้บริโภคได้รับความไม่เป็นธรรมจากการทำสัญญาสินเชื่อที่ใช้รถยนต์เป็นหลักประกัน หรือที่เรียกว่า “สินเชื่อรถแลกเงิน” เป็นจำนวนมาก สืบเนื่องจากผู้ประกอบการเป็นฝ่ายที่จัดทำสัญญาขึ้นแต่ฝ่ายเดียว(สัญญาสำเร็จรูป) และมีข้อกำหนดที่เอาเปรียบและสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในหลายประการ ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ตัวอย่างของสัญญาสินเชื่อรถแลกเงินกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่าลักษณะของสัญญาส่วนใหญ่จัดทำเป็นสัญญาซื้อขายแล้วทำ

สัญญาเช่าซื้อรถยนต์กลับคืน โดยมีข้อสัญญาที่เอาเปรียบและสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในหลายประเด็น เช่น กำหนดค่าธรรมเนียมและอัตราดอกเบี้ยสูงและไม่เป็นธรรม กำหนดให้ผู้บริโภคมีหน้าที่ความรับผิดชอบมากเกินไป การบอกเลิกสัญญาและการติดตามทวงถามการชำระหนี้ที่ไม่เป็นธรรม การคิดค่าปรับและค่าติดตามทวงถามในอัตราที่สูงเกินไป แม้จะมีกฎหมายที่ควบคุมสัญญาในลักษณะดังกล่าวไว้และมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ แต่พบว่ากฎหมายดังกล่าวยังขาดความชัดเจนในหลายประเด็น รวมทั้งยังขาดกลไกในการกำกับดูแลผู้ประกอบการให้สินเชื่อที่มีใช้สถาบันการเงิน ดังนั้น ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- (1) ควบคุมอัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในสัญญาสินเชื่อรถยนต์ไม่ให้สูงเกินความเป็นจริง โดยเทียบเคียงสัญญากู้ยืมเงิน
- (2) กำหนดขั้นตอนวิธีการติดตามทวงหนี้และการบังคับยึดรถที่เป็นธรรมและไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค
- (3) กำหนดกลไกควบคุมผู้ประกอบการให้กู้ยืมเงินหรือให้บริการสินเชื่อที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน ให้อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ประการสำคัญภาครัฐจะต้องเพิ่มทางเลือกและให้โอกาสผู้บริโภคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มมากขึ้น ประการสุดท้ายจะต้องเสริมสร้างพลังให้แก่ผู้บริโภคและสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ทั้งนี้เพื่อพัฒนากลไกการดูแลและให้การคุ้มครองผู้บริโภคและพัฒนาธุรกิจการให้สินเชื่อให้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนธุรกิจต่อไป

Car collateralized loaning businesses are growing at current time which affects a broad range of consumers. The forms of these loans are generally called "Financing" or "Car for cash", which cause complaints from consumers in many cases. However, consumer protection mechanisms according to this problem are not being clarified, the lack of clarity, due to the controversy of this nature and legal consequences of this contracts. The aims researches are (1) Find out the nature of used car loans as collateral contract. (2) Analyze the impact of contract terms according to consumers protecting laws. (3) Find out the most legally, suitable, are reasonable form of the contracts for both consumers and entrepreneurs.

The study reveals that form according to Entrepreneur will provide, "Adhesion Contract" in various forms such as contracts, contract of sale with the owner of the car loan to car ownership to the lenders without the assignee name is called "Ownership Blank transfer" and the loan contract hire-purchase car, the back of the parent credit loan amount estimated from the car price. Another form of the contract, debt loan estimated as car price used as a collateral agreement that the borrower deliver registration book car and deliver the document and for the transfer of car registration to keep to lenders. The agreement to transfer ownership to the lenders or other parties in case the borrower defaults.

In terms of consumer protection, it is found that the consumers have been unfair treatment from financing contract using the car as security. Known that "Car for Cash" because the entrepreneurs are the solely who make contract (Adhesion Contract). And they have taken advantage of making the provisions unfair contract to consumers in several ways. The study found that most of the contracts exploited and created unfair to consumers in many issues such as the unfair fees and high interest rates, making consumers more responsibility and liable for unreasonable termination contract and unfair debt collection, high charges and high fine collection. Despite the laws that govern the contract in this manner and many other related issues, it is also found that such laws still not be clarified on several issues as well as lack of mechanisms to control non-bank loaning business. This regulation that modified to improve the related laws is follows.

- (1) Interest rate control, fees and other expenses not are too exceeding compare with loan contract.
- (2) The tracking demand payment of a debt and force seized car should be fair and does not infringe the rights of consumers.
- (3) The non-bank loaning should be under the regulations of the Financial Institutions Business Act B.E.2551.

Respectively as an issue, government will need to offer more choices and opportunities for consumers to access to capital sources. Finally the consumer empowerment and the entrepreneurs regulation by means of providing knowledge about consumer's rights under applicable laws, such as the Consumer Protection Act B.E.2522 the Unfair Contract Terms Act B.E.2540 and the Consumer Act Procedures Act B.E.2551 will be needed in order to maintain and develop the consumers protect mechanism as well as the forward moving of car collateralized loaning businesses.